

Vasile ERNU s-a născut în 1971, în URSS. Este absolvent al Facultății de Filosofie (Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași, 1996) și al masterului de Filosofie (Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj, 1997). A fost redactor fondator al revistei *Philosophy&Stuff* și redactor asociat al revistei *Idea artă+societate*. A activat în cadrul Fundației Idea și Tranzit și al editurilor Idea și Polirom. În ultimii ani a ținut rubrici de opinie în *România Liberă*, *HotNews*, *Timpul*, *Adevărul*, *Libertatea și CriticAtac*, precum și rubrici permanente la revistele *Noua literatură*, *Suplimentul de cultură* și *Observator cultural*.

Cărți publicate și premii

A debutat cu volumul *Născut în URSS* (Polirom, 2006, ediția a II-a, în 2007, ediția a III-a, în 2010, ediția a IV-a, în 2013), tradusă în zece limbi. Volumul a fost distins cu *Premiul pentru debut al României literare* și cu *Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din România*. În 2009 publică, la Editura Polirom, volumul *Ultimii eretici ai Imperiului*, care apare în 2012 la Editura Hacca din Italia. Volumul a primit *Premiul Tiuk!*, 2009. În 2010 publică (Editura Polirom), împreună cu Bogdan-Alexandru Stănescu, volumul *Ceea ce ne desparte. Epistolarul de la Hanul lui Manuc*. În 2012 publică (Editura Cartier) volumul *Inteligheția rusă azi*. În 2013 publică (Editura Cartier) volumul *Sînt un om de stînga*. În 2015 publică volumul *Sectanții. Mică trilogie a marginalilor* (Editura Polirom, 2015, ediția a II-a, în 2017). Volumul a fost distins cu *Premiul Matei Brâncoveanu pentru Literatura*, 2015. În 2016 publică *Inteligheția basarabeană azi. Interviuri, discuții, polemici despre Basarabia de ieri și de azi* (Editura Cartier); *Bandiții. Mică trilogie a marginalilor* (Editura Polirom, 2016, ediția a II-a, în 2017). Volumul a fost distins cu *Premiul pentru Eseistică/Publicistică* al revistei *Observator cultural*, 2017. În 2018 publică *Oameni și meserii pe cale de dispariție* (Editura Cartier, 2018). Ilustrații de Veronica Neacșu. În 2019 publică *Războiul pisicilor* (Editura Cartier, 2019). Ilustrații de Veronica Neacșu.

Cărți coordonate:

Vasile Ernu (alături de Costi Rogozanu, Ciprian Șiulea și Ovidiu Țichindeleanu) este coordonator al volumului *Iluzia anticomunismului. Lecturi critice ale Raportului Tismăneanu* (Editura Cartier, 2008); (alături de Florin Poenaru) este coordonator al volumului *Ucraina live. Criza din Ucraina: de la Maidan la război civil* (Editura Tact, 2014); (alături de Petru Negură și Vitalie Sprînceană) este coordonator al volumului *Republica Moldova la 25 de ani. O încercare de bilanț* (Editura Cartier, 2016).

Vasile Ernu

Jurnal la sfîrșitul lumii

E se u

Rotonda
CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel/fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

cartier.md

Cărțile Cartier pot fi procurate online pe shop.cartier.md

și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks.Barnes&Noble și cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.

Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.

Tel.: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librăria online, shop.cartier.md.

Tel.: 068 555 579. E-mail: vanzari@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România

Tel./fax: (021) 210.80.51

E-mail: romania@cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția Rotonda este coordonată de Em. Galaicu-Păun

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Anda Yrsan

Coperta: Vitalie Coroban

Idee de coperta: Ovidiu Creanga

Design/tehnoredactare: Marina Darii

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Vasile Ernu

JURNAL LA SFÎRȘITUL LUMII

Ediția I, octombrie 2019

© 2019, Editura Cartier pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Ernu, Vasile.

Jurnal la sfîrșitul lumii: Eseu/ Vasile Ernu; cop.: Vitalie Coroban. – Chișinău: Cartier, 2019
(Tipogr. „Bons Offices”). – 468 p. – (Colecția „Cartier Rotonda” / coord. de Em. Galaicu-Păun,
ISBN 978-9975-79-907-2).

500 ex.

ISBN 978-9975-86-373-5.

821.135.1-4

E 70

În loc de prefață. Cum am devenit idiot

Mă invită un amic să vorbesc tineretului social-democrat despre valorile stîngii. Curios de felul meu, zic: merg să văd cum e. Poate-poate, le mai deschidem ochii noii generații asupra valorilor și principiilor.

Vorbesc. Șeful lor se uită la mine, se uită la ceasul lui scump cît două mașini de-ale mele și-mi zice:

— Vasea, ești idiot? Lasă-le naibii de valori și principii. Tu spune-ne cum să luăm puterea, ce şmecherii de comunicare să folosim ca să ajungem sus, că nu e timp de prostii...

Zic: gata, nu se mai poate cu ăstia din politică, corupți și lipsiți de principii și valori. Merg la „lumea bună”.

Mă bag într-un ONG pe „proiecte europene”. Auuu, ce lume: îngeri filfînd în zbor, nu alta. Democrație, transparentă, integrare, implicare socială, urbanism, integrarea rromilor, recalificarea săracilor. În timpul liber citeau doar *DoR* înlăcrimați. Aproape că am crezut că am ajuns în raiul social-politic. Ce mai ziau în rai și seara la Control... și #rezist.

Și dracu' m-a pus să mă uit peste buget? 80% la experți & consumabile & papa, iar pentru „grupul-țintă” mai rămîneau ceva firimituri. Bașca diferență imensă de salarii dintre „experți” și „negri”.

Îi spun coordonatorului de proiect:

— Știi, nu mi se pare chiar corect aşa! Povestea asta nu prea corespunde cu principiile mele.

Coordonatorul, ditamai expertul de talie europeană, persoană publică importantă și respectată, se uită la mine și zice:

— Vasea, chiar ești idiot? Ia banu' și las-o moartă. Ne vedem diseară la un concert cool, că am bilete, sau mîine la proteste. Hai

că nu schimbăm noi lumea, ci să dăm doar „ciuma asta roșie” odată jos. Așa e viața, ce să-i faci nu ne naștem egali! Nu fi idiot, clar?

Merg pe stradă și mă întâlnesc cu un cunoscut critic, șef la USR (Uniunea Scriitorilor din România):

— Vasea, tu de ce nu intri în USR? Ai toate premiile posibile, ai traduceri o grămadă. E o formalitate! Nici nu ai nevoie de recomandări, la ce CV ai. Nu fi idiot la pensie se mai adaugă 50%, cînd vine, și imediat pui mîna și pe o indemnizație de merit. Ce-ți strică o indemnizație de 600 de euro aşa pe lună? Uite cîti avem pe listă cu indemnizații de merit!!!

Mă uit. Văd o listă frumoasă: toată lumea bună care înjură statul, pensiile politicienilor și coruția. Pînă și cei cu papion care predică statul minimal stau frumos pe indemnizații speciale. Să mă cruxesc, nu alta! Se pare că ce e rău pentru alții e bun pentru „elitele bune”.

— Știi, povestea asta nu prea intră în acord cu principiile mele, care spun că toți, indiferent de ce proveniență avem și ce munci prestăm, trebuie să fim tratați după aceleași legi politice, sociale și fiscale. De ce un scriitor ar fi remunerat după criterii diferite față de un țăran, muncitor, inginer sau medic?

— Vasea, tu chiar ești idiot! îmi zice criticul respectabil și mă lasă în nedumerirea mea...

Merg pe drum abătut. Zic, poate chiar sînt idiot și nu mă pot adapta vremurilor acestora mai speciale: cu ceasuri scumpe la politicieni, cu legi speciale, cu impozite speciale, cu salarii speciale, cu plată babană la experti, cu pensii mărite la „elite”, cu indemnizații speciale. Poate ei chiar sînt speciali și eu sînt idiot și nu pricep?

Între timp mă sună mama, ca de obicei, în momente de derută:

— Mamei, pîine ai? zice ea îngrijorată. La cei 85 de ani ai săi, e o femeie care a prins un mare război și o mare foamete.

— Am, mamă, pîine, cum să nu am pîine! Totul e ok.

— Ei, dacă ai pîine, atunci totul e bine!

Am închis. Parcă m-am mai liniștit. Hai că nu-s chiar idiot! Am pîine.

Dovlatov: ce trebuie să faci ca să nu-ți ratezi viața

Serghei Dovlatov a avut un frate: Boris. Genul ăla: bun la toate, iubit de toată lumea, dat ca exemplu peste tot. Dar avea ceva ascuns în el din băieții ăia răi de cartier. Nimenei însă nu știa asta. Totul era ascuns bine. Și o dată la zece ani, cînd lumea era mai frumoasă și totul mergea perfect, acest „scaraotchi” ascuns ieșea la iveală. Prima oară s-a întîmplat cu o săptămînă înainte de absolvirea liceului. Era un elev eminent și exemplar. Și deodată Boris a făcut ceva ieșit din comun: s-a pișat de la etaj în capul directorului nesuferit. Toată lumea a rămas șocată.

— Boris, explică-mi și mie de ce ai făcut asta, că nu înțeleg, l-a întrebat fratele său mai mic.

Boris ii răspunde:

— Am simțit că, dacă nu o fac acum, nu voi avea niciodată un respect față de mine.

Au trecut anii (anii '60), Boris a redevenit același tînăr minune, cu o carieră strălucită: pe line profesională (teatru) și pe line de partid (șef de UTC regional). Omul-exemplu. Și iarăși, brusc, în decurs de o săptămînă, comite douăsprezece spargeri în autocarele cu care erau transportați „străinii” și în hotelurile unde aceștia cazați. Furturi de la turiști străini: bani, obiecte etc. Toți rămîn șocați. Boris, de ce? Ce-ți lipsea? Aveai de toate?!

Și partea plină de umor marca Dovlatov. Boris și-a luat cel mai bun avocat din oraș, pe tovarășul Kiseliov. Acest om foarte inteligent și cunoscător al mașinăriei propagandistice și-a construit o apărare pe o logică perfectă, care avea ca scop să facă din cazul respectiv unul fără precedent. Toate întrebările adresate lui Boris pentru a convinge judecătorul duceau spre ultima întrebare:

— Tovărășe Boris Dovlatov, e adevărat că în momentul în care ați sustras obiectele cu pricina v-ați gîndit la faptul că acestea aparțin unor cetăteni din niște țări vrăjmașe și unor reprezentanți ai clasei reaționare?

— Tovărașe Kiseliov, nu încercați să faceți din inculpatul Dovlatov un revoluționar universal și un Robin Hood...

Dar asta a fost doar începutul.

Concluzia lui Serghei Dovlatov: viața l-a transformat pe fratele meu într-un „penal”, într-un adevarat pușcăriș. Pot spune însă, că i-a mers în viață, iar pușcăria l-a salvat, căci altfel ar fi devenit vreun mare biocrat de partid. Ehe, ce vremuri... cînd „luzerii” erau eroi...

24 iulie 2014

Ecuatia morții

Se dă:

1. O boală: Hepatita C.
2. Un medicament (compania Gilead): 1 000 USD / pastila
3. Serie de tratament: 84 de pastile / 84 000 de dolari

Rezultat producător:

1. Cost producție: 200 EUR / pentru 84 de pastile.
2. Profit: 81 600 USD / pentru fiecare pacient
3. Directorul companiei Gilead a devenit miliardar în doar o lună de vînzări ale medicamentului
4. Profitul companiei Gilead: 4 miliarde în 2014 și 8 miliarde în 2015.

Rezultat pacient român:

1. Pentru o serie de tratamente un pacient român are nevoie de: 300 de salarii minime pe economie
2. 120 de salarii medii pe economie

Întrebare:

1. Ce șansă la tratament are un pacient român cu salariu minim pe economie?
2. Dar unul cu salariu mediu pe economie?

26 iulie 2014

Eschimoșii și principiul ELG al politiciei

Un cunoscut îmi povestea recent despre participarea lui la o conferință dedicată eschimoșilor, un popor care trăiește în regiunea polară. Cîndva mă interesasem și eu de acest popor, nu atât pentru ceea ce este el, cît mai ales pentru un anumit tip de „funcție metaforică” pe care o căpătase el în imaginarul colectiv al Imperiului de la Est. Am fost curios să aflu cu ce probleme se mai confruntă azi acest popor care în copilarie și adolescență m-a înveselit și pe care l-am iubit fără a-l cunoaște însă vreodată.

Și am aflat un lucru care m-a surprins și m-a pus pe gînduri. Se pare că eschimoșii se luptă de ceva vreme cu o problemă foarte mare. Odată cu încălzirea globală, care acolo spre Polul Nord este resimțită mult mai puternic, eschimoșii au început să aibă probleme de ordin lingvistic și conceptual. Pe zi ce trece, an de an, odată cu acest proces de încălzire încep să apară noi forme de viață: diverse plante, animale și multe alte fenomene naturale cu care pînă acum acest popor nu s-a mai întîlnit. Pentru eschimoși, ele nu existau. Iar odată ce ele nu existau, toate aceste lucruri și ființe nu aveau nume. Pentru prima dată acest popor nu poate descrie ce vede în natură care-l înconjoară. Vînătorul merge la vînat și nu poate povesti cînd ajunge acasă ce a prins sau ce a încercat să vîneze, iar culegătorul de tot soiul de fructe sălbaticice și ierburi nu poate spune ce a adus acasă. Unul din liderii comunității povestește: „În anumite părți ale zonelor locuite de poporul nostru, noi avem animale precum cerbul nordic, pentru care avem peste 1200 de cuvinte și pe care le folosim în funcție de vîrstă, gen, culoare, coarne etc. Ei bine, însă pentru elan, care nu a existat niciodată în părțile noastre, noi avem un singur cuvînt ELG. Noi am crezut întotdeauna că acest elg/elan este o ființă mitică și iată că acum el a luat ființă și se plimbă prin pădurile noastre.”

Mie mi se pare că acest fenomen este o ilustrare perfectă a ceea ce se întîmplă cu intelectualitatea și mai ales cu mass-media noas-

tră mainstream în postcomunism. În jurul nostru, de 25 de ani se tot întâmplă un soi de „încălzire globală” politică, apar fenomene noi, „animale și plante” politice noi și elita noastră, pentru că nu dispune de concepte și cuvinte, pentru că nu e capabilă să producă un anumit tip de cunoaștere, reflecție și explicare, apelează la ceea ce cunoaște deja, apelează la „cateheza și ritualul” politice pe care le știe bine și rostește ca pe o mantra doar acest mistic „ELG”. Dar oare ce rădăcini are „elg-ul” nostru politic? Ia să vedem.

20 decembrie 2014

Pizza, gunoiul, secretul și geopolitica

Am doi prieteni care au emigrat în SUA pe la finele anilor '80. Unul a ajuns mic proprietar de pizzerie, altul gunoier cu rang ceva mai înalt. O duc bine. Ambii trăiesc la Washington. Cea mai mare polemică a lor e legată de geopolitică. Ei nu citesc presa, nu studiază tratate de geopolitică, dar polemizează la sînge nu despre evenimentele care s-au întîmplat, ci despre cele care vor avea loc. Ei fac pronosticuri. Ambii pot face pronosticuri cu o exactitate uimitoare. Pot spune exact când se va întâmpla ceva de amploare în marea politică globală. Neînțelegerea lor e legată de detaliu și nuanțe, nu de conținut. Pe ce se bazează ei? Unul pe o lungă experiență de vînzare a pizzaei, iar altul pe cea de colectare a gunoiului. Ei au observat un fenomen foarte interesant: dacă brusc crește vînzarea de pizza sau gunoiul se multiplică progresiv, sigur în următoarele zile se va întâmpla ceva important la nivel global ... Ei au creat un adevărat algoritm de calcul: dacă vînzarea pizzaei crește seara sau noaptea, la instituțiile de stat sau la firmele de consultanță și lobby, dacă gunoiul e de o anumită consistență, și tipul de gunoi, progresia cu care crește etc. Cert este că în acest moment sunt cei mai buni tipi pe care i-am cunoscut eu în ce privește pronosticurile legate de marile evenimente globale...

Mă întreb și eu: de ce să investești miliarde în secretizare, cînd un banal gunoi și o pizza te trădează...

29 ianuarie 2015

Robotul protestatar și sărăcia

Am fost azi la o discuție despre sărăcie girată de guvern & experți de pe la Banca Mondială (Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei, 2014-2020). Tot ascultînd textele experților & politicienilor & ONG-iștilor (mai ales oficiali), nu știu de ce mi-am adus aminte de o poveste spusă de un amic care a vizitat recent o fabrică de sticlă...

La fabrica de producție a sticlei pentru diverse instituții există un robot-protestatar. Cînd sticla este gata, se taie și se montează o vitrină specială ca pentru instituțiile de stat sau cele financiare. Și vine robotul-protestatar. Funcția lui e aceea de a fi un robot-extremist. Robotul aduce cîteva bile de metal de cîte patru kilograme. Se presupune că omul-protestatar nu poate folosi o greutate mai mare pentru a sparge geamul. Calcule de specialiști. Robotul-protestatar aruncă această bilă spre geam de la o distanță „realistă” ca și cum ar fi un protestatar antiglobalist, anarhist și anticapitalist. Specialiștii știu.

Geamul se sparge. Și vine un expert care de data aceasta nu mai este robot. Verifică spargerea. Dar sensul testului nu constă în asta, adică doar în spargere. Sensul testului constă în următorul fapt: bila și marea parte a cioburilor trebuie să cadă în exterior și nu în interior. Dacă bila nu trece de gem, iar cioburile cad în exterior, atunci pachetul de sticlă e bun pentru comanditar. Sticla poate fi vîndută cu multe garanții pentru client. Hotarul nu va fi încălcăt.

Ce e interesant în toată povestea astă? Hotarul transparent și funcția decorativă și chiar utilă a protestatarului. Protestul este permis cu o singură condiție: să nu fie încălcăt hotarul, fie el și transparent, iar cioburile și „bila” trebuie să cadă de partea protes-

tatarului, nu de partea celui împotriva căruia e îndreptat protestul. Pe hotar pot apărea crăpături, chiar spargeri spectaculoase, dar hotarul nu poate fi încălcăt. Hotarul este permanent sub control și, înainte de a fi atacat de omul-protestatar-extremist, el este testat de robotul-protestatar-extremist. Hotarul transparent ne vorbește foarte clar despre hotarul dintre permisiune și interdicție, un hotar tot mai subtil și tot mai bine controlat. Aproape transparent.

5 februarie 2015

Corupția și suveranitatea

Istoria corupției românești din ultima perioadă ridică o problemă fundamentală legată de suveranitate. Dacă ne uităm atent la actorii centrali (interni și externi) ai acestui joc, observăm un lucru foarte curios. Hai să recitим lecția corupției prin teologia politică schmittiană. Cine este suveran și ce legătură are suveranitatea cu corupția?

Corupția este un soi de stare de excepție a Puterii. Poate cu adevărat corupe doar cel ce este suveran. Corupția este atributul suveranității și este pe la noi cam singurul ei garant. Pe solul politic estic destul de lunecos, avem două tendințe care se bat cap în cap. Una este mai veche, de tip „neofeudal interbelic”, amestecată cu „realism communist”. Aici corupția trebuie să fie un „bun național” distribuit, chiar dacă ierarhic, tuturor pădurilor sociale „după nevoi și necesități”: firimiturile jos, grosul sus. Iliescu & PSD ar fi emblema acestui tip de corupție. Cealaltă tendință e de tip neoliberal, civilizat și corporatist, care vrea un monopol total pe acest atribut fundamental al Puterii. A se vedea grupurile centrale ale puterii, instituțiile, băncile, corporațiile, lobby-ul Ambasadei SUA & Co. și altele de acest tip, care folosesc mecanisme ale corupției într-un mod puțin mai sofisticat: rețelele organizate, schimbări de legislație favorabile, impunere de monopoluri, impunerea unor scutiri de

taxe și impozite, salvarea de la falimente pe banii statului, investiții strategice cu condiții speciale etc. Băsescu & Co. ar fi emblematic pentru această a doua tendință.

Cei din urmă știu foarte bine că adevărata corupție nu poate fi „un bun comun”, pentru că altfel ea și-ar pierde din funcția sa fundamentală: starea de excepție a Puterii. Repetăm întrebarea: cine este suveran? Cine are monopol pe marea corupție? În RO asistăm la o bătălie internă între diverse grupuri/puteri suverane pe anumite sectoare. Avem un fel de război civil între grupuri și instituții care se bat pentru monopolul asupra corupției. Dar ea se valiniști curînd, pentru că există ceva/cineva cu adevărat suveran, care acceptă aceste bătălii interne pentru că încă nu-i este afectată suveranitatea și are de cîștigat.

Acest război nu mai are de a face cu democrația, pentru că cetățenii de mult nu mai au pîrghii de control asupra Puterii. Mai săntem noi (cetățenii) suverani? Poate doar asupra săraciei...

N.B.

Am văzut că Ambasada SUA lansează concursul de afișe: „Corupția îți ucide viitorul”. Foarte frumos. Propun ca el să se numească „Mark H. Gitenstein”... Cum cine e? Fostul ambasador al SUA, cel care a transformat Ambasada SUA în mașinărie de lobby, a contribuit serios la modificarea „Noului cod al muncii”, consilierul și angajatul lui Dan Adamescu de la Astra Asigurări (condamnat recent la 4 ani și 4 luni), membru în conducerea Fondului Proprietatea...

18 februarie 2015

„Application prose” este genul actual dominant în universități

E foarte interesant cum s-a schimbat atitudinea societății față de științele sociale. A fost o perioadă când la seminarele mele veneau doar fete care doreau un singur lucru: să se căsătorească.

Brusc, toate au dispărut. Acum am la seminar și cursuri numai tineri foarte energici și determinați, indiferent că e vorba de *RespoAmerica sau Europa*. Toți se ocupă cu un singur lucru: vor bani de la diverse fonduri pentru a realiza proiecte. Dar, pentru a reuși, trebuie să știe să scrie aplicații bine întemeiate ideologic. Ei înțeleg foarte bine că, pentru acesta, e nevoie să știe la ce filosofi francezi, de exemplu, pot face trimitere.

„Application prose” este genul actual dominant. Ei scriu câteva „application” pe zi, explică scopul și obiectivele cercetării, fac bugete. Pentru a primi banii, ei trebuie să explice, de exemplu, utilitatea socială și intelectuală a proiectului, cît de util va fi acesta pentru dezvoltarea și funcționalitatea orașului sau să justifice compatibilitatea ecologică. Ei trebuie însă să fie siguri la ce opere fundamentale trebuie să facă referințe, pe ce paradigmă filosofică să se sprijine. De aceea, cea mai frecventă întrebare, tipul de întrebare standard pe care o primesc, este următoarea: „La cine e mai bine să fac referință pentru a primi un grant legat de problema ecologizării Texasului: să citez mai mult din Meillassoux sau din Levinas?”. Cu asta se ocupă majoritatea tinerilor studenți de azi din științele umaniste...

(O poveste de la profesorul Boris Groys)

26 februarie 2015

Aferim! la tine-n sat... și despre caruselul cinematografic?

1. Mai întîi au deschis câteva cinematografe în orașele mari.
2. Apoi au venit comuniștii și au deschis cinematografe peste tot. Era multă propagandă, însă imaginea era mai puternică decît orice.
3. Apoi au venit anii '90 și totul s-a năruit. Numai piața cu adevărat liberă are o forță atât de devastatoare (vedeți cifre mai jos).

4. și apoi au venit mallurile și au deschis din nou cinematografe doar în câteva orașe mari.

Mi-a povestit un antropolog francez, Claude Karnouh, cum prin '70 a văzut filmul *L'Enfant sauvage* de François Truffaut, în satul Breb, pe lîngă Ocna-Sugatag, Maramureș. Era ceva de genul suprarealismului socialist. Tot satul se uita la Truffaut...

În anii '70, la mine într-un sat din Bugeac, aveam acces (în drum spre/dinspre școală) la o librărie, două biblioteci, o casă de cultură, unde luam ore de muzică, și un cinematograf, unde ve-deam două filme pe săptămînă. Am fost acum cîțiva ani acolo și am vorbit cu niște adolescenți. Întreb: cine a intrat într-o librărie sau într-un cinema? Nimeni. Toată această infrastructură dispăruse în anii '90 sau se transformase în magazine second-hand și crîșme. Necesare și ele în noul context.

Un sociolog îmi dă o cercetare de unde reiese că primele instituții dispărute după '90 au fost: librăriile, cinematografele, băile publice și dispensarele medicale din sate. Ca să parafrizez din Bulgakov, scriitorul drag liberalilor: unde naiba scrie la Smith, Hayek și Friedman că ele dăunează grav sănătății? Dar mîna invizibilă se pare că e neiertătoare.

În 1938 aveam în RO 338 de cinematografe, în 1961 aveam 4019 cinematografe, în 1970 aveam 4 600 de cinematografe, iar în 2010 mai aveam 68 de cinematografe în funcțiune în România. În București, în anii '80, existau peste 80 de săli de cinema și nu doar la mall și în centru.

Deci *Aferim!* se poate vedea la Berlin, Paris și în malluri & câteva orașe mari. Excelență și felicitări echipei. Dar oare unde vor vedea foștii șerbi & robi filmul? Ne bazăm pe net?

13 martie 2015